
Statistieken

2003 – Een scharnierjaar voor de RSZ-statistieken

Een van de belangrijkste trends van de laatste tien jaar op het vlak van (arbeidsmarkt)statistieken is het toenemend belang van administratieve gegevens in plaats van enquêtes op maat. Dit betekent echter dat indien zich wijzigingen voordoen in het administratieve proces, dit ook gevolgen heeft voor het statistisch gebruik ervan. Zo'n twee jaar geleden hebben we in dit tijdschrift onder de titel 'Van Latg-statistieken naar DMFA-statistieken, meer dan zomaar een upgrade?' bericht over de wijzigingen die op til waren door het invoeren van de multifunctionele aangifte en de bijhorende mogelijkheden/moeilijkheden.

Nu twee jaar later kunnen we stellen dat de aanpassing van de RSZ-statistieken aan de DMFA niet zomaar een upgrade was, maar een nieuwe release om opnieuw compatibel te zijn met het nieuwe 'Operating System' dat werd geïnstalleerd. Nu de eerste brochures verschijnen, kunnen we vaststellen welke van de verwachtingen zijn waargemaakt, welke aanpassingen naar een volgende versie zijn uitgesteld en wat er allemaal in de Service Pack moet.¹

DMFA: het nieuwe administratieve Operating System van de sociale zekerheid

2003 was een jaar waarin heel de administratieve omgeving wel in beweging leek en waarin belangrijke stappen gezet werden op het vlak van e-go-

vernment en dit zowel binnen als buiten de sociale zekerheid. Dit is echter niet altijd zonder vallen en opstaan gebeurd en sommige stappen zijn nog niet afgewerkt. Hierbij schetsen we de gevolgen voor ons pakket aan RSZ-statistieken.

Bij de invoering van de nieuwe RSZ-kwartaalaangifte DMFA (Déclaration Multifonctionnelle – Multifunctionele Aangifte) kunnen we drie doelstellingen onderscheiden. Hier beschrijven we kort deze doelstellingen en in hoeverre ze ook worden waargemaakt.

1. *De DMFA-gegevens vormen de basis voor de toepassing van de reglementering van alle socialezekerheidsinstellingen*

De eis van multifunctionaliteit van de gegevens die werd vooropgesteld, vormde de basis van het gegevensschema van de vernieuwde RSZ-aan-

gifte. Voor de RSZ betekent dit dat alle gegevens die noodzakelijk zijn voor de berekening van de bijdragen en bijdrageverminderingen moeten aanwezig zijn, zoals reeds het geval was met de Latg-aangifte. Het feit dat ook andere instellingen deze gegevens gebruiken leidt eerder tot een betere kwaliteit.

2. *Volledig elektronische uitwisseling van gegevens*

Dit was zeker een van de meest ambitieuze doelstellingen. Het was immers een noodzakelijke voorwaarde om enkele onderliggende doelstellingen te verwezenlijken, namelijk een uniforme gegevensstructuur (niet meer gebonden aan de eigen wetmatigheden van een papieren formulier) en een maximale controle van de gegevens aan de basis. Voor de technische uitwerking hiervan werd gekozen voor nieuwe technologieën en standaarden. De implementatie ervan heeft zowel aan de kant van de gegevensleveranciers (werkgevers, sociale secretariaten) als aan de kant van de RSZ heel wat problemen opgeleverd. Verschillende onderdelen van het raderwerk hebben vertraging opgelopen zodat onder tijdsdruk adhoc-oplossingen zijn uitgewerkt. De maximale controle aan de basis is (zeker voor de eerste kwartalen) nog een utopie gebleken, zodat de kwaliteit van de gegevens voor deze kwartalen niet altijd is zoals gewenst.

3. *Integratie met andere bronnen*

Zoals reeds gesteld zijn in 2003 binnen en buiten het kader van de sociale zekerheid ook andere projecten van start gegaan. Binnen de sociale zekerheid betreft dit de veralgemening van DIMONA en het begin van de Aangifte Sociale Risico's. Buiten de sociale zekerheid denken we vooral aan het opstarten van de Kruispuntbank Ondernemingen.

- De veralgemening van DIMONA (Déclaration Immédiate – Onmiddellijke Aangifte) naar alle sectoren vormt de noodzakelijke voorwaarde voor de opbouw van een centraal personeelsregister waarin alle 'arbeids-overeenkomsten' worden geregistreerd.² Een systematische koppeling tussen deze databank en DMFA kan de kwaliteit van beide databanken vooruithelpen, maar dit project moet nog echt van start gaan.
- Binnen de Kruispuntbank Ondernemingen is een centrale gegevensbank opgezet voor enerzijds de ondernemingen (als juridische entiteiten) en anderzijds de vestigingen van deze ondernemingen. Binnen de DMFA werd het gebruik van het ondernemingsnummer en het vestigingsnummer vanaf het begin voorzien. Zowel voor de onderne-

mingsnummers als de vestigingsnummers is het systematische gebruik ervan echter uitgesteld tot het vierde kwartaal 2004 (vestigingsnummers) en het eerste kwartaal 2005 (ondernemingsnummers).

Het statistisch pakket aangepast aan het nieuwe Operating System

Voor de aanpassing van ons statistisch pakket aan het nieuwe administratieve platform, moesten we noodgedwongen uitgaan van het theoretisch kader van DMFA. De echte test van de aanpassingen kon pas gebeuren op het ogenblik dat voldoende gegevens geregistreerd waren en we ons een beeld konden vormen van de praktische invulling. We overlopen, net zoals 2 jaar geleden, de kernbegrippen uit de RSZ-statistieken en de mate waarin ze worden beïnvloed door de DMFA-aanpassing:

1. *Telling werknemers, arbeidsplaatsen (op de laatste dag van het kwartaal)*

De telling van werknemers en arbeidsplaatsen op zich stelt weinig problemen. De verbeterde structuur van de RSZ-aangifte met betrekking tot begin en einde van tewerkstelling beloofde beterschap voor de kwaliteit van de meting op de laatste dag van het kwartaal; en dit is ook deels gerealiseerd. Voor de zeer onregelmatige tewerkstelling is (zoals in het Latg-circuit) een module ingebouwd die gebruik maakt van de DIMONA-gegevens om een overschatting van de tewerkstelling in de interimsector te vermijden.

Er is echter wel een probleem opgedoken vanuit een eerder onverwachte hoek. De instructie dat werknemers in arbeidsongeschiktheid³ moeten worden opgenomen in de kwartaal-aangifte gedurende de ganse periode van arbeidsongeschiktheid (voor zover de arbeids-overeenkomst niet wordt verbroken) in plaats van enkel de eerste twaalf maanden in de Latg-periode, zorgt ervoor dat meer arbeidsplaatsen/werknemers geteld worden. Concrete gegevens ontbraken echter om de impact op voorhand in te schatten en het aanvoelen was dat globaal gezien het effect eerder gering zou zijn. Op basis van de resultaten van 2003 kan het effect echter worden geraamd worden op ruim 20 000 arbeidsplaatsen.

2. *Arbeidsvolume, type arbeidsprestatie, arbeidsduur*

De eis van multifunctionaliteit van de DMFA-gegevens heeft vooral aan de arbeidstijdgegevens hogere kwaliteitsnormen opgelegd (arbeidsregime, expliciete vermelding voltijds/deeltijds, vermelding in uren voor alle types deeltijdse prestaties in plaats van alleen de bezoldigde, ...). Ondanks deze aanpassingen lijkt het arbeidsvolume in voltijdse equivalenten dat hierop gebaseerd is vrij stabiel. De belangrijkste breuk in de tijdreeks is bovendien veroorzaakt door een correctie aan de berekening, met name het opnemen van de inhaalrustdagen in de bouwsector in het arbeidsvolume, zoals dit voor andere sectoren reeds gebeurde.

De berekening van het type arbeidsprestatie en de arbeidsduur ondergaat een stevige conceptuele wijziging die zich ook in de resultaten vertaalt. De arbeidsduur is nu op de contractuele situatie gebaseerd in plaats van op een indirecte berekening op basis van de reële prestaties. Vooral voor de arbeidsovereenkomsten van zeer korte duur is een verschuiving waar te nemen. De jobs worden nu doorgaans geregistreerd als een opeenvolging van meerdere, 'voltijdse' jobs van korte duur, waar ze vroeger veelal werden samengevoegd tot één deeltijdse job over een langere periode met een beperkt gemiddeld aantal uren per week. Vermits de arbeidsduur berekend wordt op basis van de kenmerken van de laatste arbeidsovereenkomst, wordt nu een hoger aantal deeltijdse jobs met een hoge arbeidsduur geregistreerd.

3. *Werknemerskenmerken*

Voor de werknemerskenmerken wijzigt er zeer weinig. Door de veralgemening van de DIMONA heeft de werkgever het identificatienummer sociale zekerheid van de werknemer meestal al moeten gebruiken vooraleer de werknemer voor de eerste maal op de kwartaalaangifte verschijnt. Hierdoor zijn er in DMFA minder problemen met de identificatiegegevens van de werknemers (vooral qua leeftijd daalt het aantal onbekenden sterk).

4. *Werkgeverskenmerken*

Voor de werkgeverkenmerken werd bij het uittekenen van het statistiekcircuit rekening gehouden met de inwerkingtreding van de Kruis-

puntbank Ondernemingen (KBO). Het opzetten van een centraal ondernemingsregister biedt immers de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat de verschillende statistiekinstellingen dezelfde ondernemingskenmerken gebruiken, wat noodzakelijk is voor de onderlinge vergelijkbaarheid van de verschillende statistieken. Met de harmonisatie van de Nace-codes binnen de eigen ondernemingsregisters in de periode 1999-2001, was hiertoe reeds een eerste aanzet gegeven. Na de problematische start van de Kruispuntbank Ondernemingen, biedt het uniek ondernemingsnummer reeds mogelijkheden om de gegevens van de betrokken ondernemingen aan mekaar te linken voor statistische doeleinden. Voor het gebruik van de in KBO (of een op KBO gebaseerde opvolger van DBRIS) opgeslagen gegevens (adres, juridische vorm, activiteit, indicatie privé-sector/overheidssector) dienen nog heel wat inspanningen geleverd te worden.

5. *Lonen, bijdragen en bijdrageverminderingen.*

Deze gegevens zijn van oudsher en blijven in hoofdzaak gegevens die voor de RSZ-verplichtingen zelf worden opgevraagd. De wijzigingen met betrekking tot deze gegevens zijn vaak eerder technisch en de impact zou eerder beperkt moeten zijn. Zo worden nu alle startbaanovereenkomsten opgenomen als tewerkstellingsmaatregelen en worden bij de statistieken van de bijdragevermindering enkel deze startbaanovereenkomsten opgenomen waarvoor een effectieve vermindering van bijdragen wordt toegekend. De telling van het aantal werknemers waarvoor een vermindering wordt gevraagd kan niet worden aangehouden zonder een grote breuk in de tijdreeks. Een telling van het arbeidsvolume in voltijdse equivalenten (VTE) van de arbeidsprestaties waarvoor een vermindering wordt gevraagd, is echter wel mogelijk.

Naast de administratieve hervorming is er ook de trend om delen van de informele arbeidsmarkt op te nemen in de reguliere arbeidsmarkt, door het uitwerken van een specifiek sociaal statuut (bijv. de onthaalouders niet verbonden met een arbeidsovereenkomst), door het aanwerven van geleendheidswerknemers goedkoper en/of eenvoudiger te maken (land- en tuinbouw, horeca) of door een combinatie van beide (kunstenaars, dienstenche-

ques). Hierdoor worden extra werknemers opgenomen in de statistieken. Voor de onthaalouders is de impact van deze extra tewerkstelling te meten, maar voor de andere groepen is het moeilijk tot onmogelijk te bepalen wat het netto-effect van deze maatregelen is.

Door een kleine aanpassing aan de waarnemings sfeer van onze tewerkstellingsstatistieken worden vanaf 2003 ook de lesgevers in het kader van de middenstandopleidingen⁴ opgenomen.

Een grote onbekende bij de invoering van het DMFA-circuit en het erop afstemmen van de statistische procedures was de timing van circuits. Het systeem met de verschillende ontladingsmomenten (afhankelijk van de gewenste graad van nauwkeurigheid en het type gegeven werd als basis een momentopname van de administratieve gegevensbank gemaakt hetzij 4 maanden, 7 maanden of 24 maanden na het verstrijken van het kwartaal) werd behouden, al moest de timing van de momentopnamen voor 2003 sterk worden bijgesteld vanwege het ontbreken van voornamelijk de zeer grote aangiften. Vanaf 2004 kunnen we min of meer de vroegere timing hernemen en, indien de administratieve circuits dit toelaten, eventueel zelfs versnellen.

En wat met de statistieken naar werkplaats?

De aandachtige lezer zal al gemerkt hebben dat we nog niets vermeld hebben over het meest typische kenmerk van de RSZ-statistieken, namelijk de kenmerken gebonden aan de plaats van tewerkstelling. Zoals reeds vroeger gemeld, is in DMFA een zone voorzien om de koppeling te maken, tussen de werknemer en zijn/haar plaats van tewerkstelling. Om dit waar te maken is een gegevensbank met identificatienummer van vestigingseenheden noodzakelijk. Vele lokale registers bestonden, maar een centrale databank was niet voorhanden.

Bij het opzetten van de Kruispuntbank Ondernemingen werd van meet af aan naast het ondernemingsregister voorzien in een gegevensbank vestigingseenheden. Mede doordat de prioriteiten begrijpelijkerwijze lagen bij de ondernemingsdatabank en de verplichtingen van het handelsregister,⁵ werd aan de vestigingendatabank een nogal beperkte invulling gegeven: als basis werden de be-

staande handelsvestigingen opgenomen en werden procedures opgezet voor het creëren en schrappen van commerciële vestigingen door de ondernemingsloketten.

Deze beperkte invulling is voor het opmaken van tewerkstellingsstatistieken naar plaats van tewerkstelling onvoldoende. Juist binnen de niet-commerciële sector zijn vaak grote, sterk gedecentraliseerde werkgevers actief. Het opzetten van een eigen databank vestigingseenheden met inbegrip van niet-commerciële vestigingen buiten de KBO zou volledig ingaan tegen de opzet van de Kruispuntbank Ondernemingen als basisinstrument voor administratieve vereenvoudiging en e-government. Daarom heeft de RSZ, in samenwerking met de Kruispuntbank Ondernemingen, een bevraging opgezet bij een belangrijke groep van ondernemingen⁶ om enerzijds de bestaande gegevens met betrekking tot de vestigingseenheden te actualiseren en anderzijds de ontbrekende vestigingen en bijhorende gegevens te registreren. Zo bouwen we aan het fundament dat hopelijk niet alleen als basis zal dienen voor de RSZ-statistieken naar werkplaats, maar ook aan een instrument voor heel wat andere overheden en beleidsorganen. De kwaliteit van een centrale gegevensbank vestigingseenheden kan immers enkel gegarandeerd worden indien er veelvuldig van gebruik wordt gemaakt. En een veelvuldig gebruik wordt slechts mogelijk indien de kwaliteit ervan voldoende is.

Door de problemen bij de opstartfase, zowel bij DMFA als bij KBO, was het niet haalbaar om op 30 juni 2003, noch op 30 juni 2004 reeds het identificatienummer vestiging op te vragen. Dit zal voor de eerste maal gebeuren voor de aangifte van het vierde kwartaal 2004 (situatie 31 december 2004). Om de lacune tussen 30 juni 2002 en 31 december 2004 toch enigszins op te vangen, is in de aangifte van het vierde kwartaal 2003 naast elke werknemer de NIS-code van de plaats van tewerkstelling opgevraagd. Dit moet het mogelijk maken om toch een, zij het beperkte, regionalisatie van de tewerkstelling op 31 december 2003 te realiseren.

De publicaties

Bij de aanpassingen van het statistiekcircuit aan DMFA is in eerste instantie uitgegaan van het prin-

cipe om de bestaande toepassingen en in casu ook de bestaande publicaties verder te kunnen zetten. De nieuwe mogelijkheden die DMFA biedt, zullen stapsgewijze worden ingevoegd.

De publicatie van de Snelle Ramingen Tewerkstelling is door de opgelopen vertraging voor 2003 weggevallen en vervangen door een publicatie van een brochure 'Samenvatting van de tewerkstelling (RSZ) voor het jaar 2003', die net dezelfde vorm heeft als de brochure snelle ramingen, maar die gebaseerd is op een 'definitieve' situatie (de ontlading die normaal na zeven maanden gebeurde en die als basis dient voor de brochure loontrekkende tewerkstelling). Deze publicatie omvat de vier kwartalen van 2003 en bevat ook nog enkele tabellen die de breuken in de tijdreeks helpen verklaren. De (beige) brochures 2003 hernemen dus de gegevens van de brochure 'Samenvatting' maar met het gebruikelijke detail. Vanaf 2004 zal de vroegere publicatievorm en -termijn voor beide brochures opnieuw gelden.

Voor de brochure bijdrageverminderingen wordt ook een inhaalbeweging ingezet. De brochure zelf ondergaat een lichte gedaantewijziging doordat enerzijds de telling van het aantal bijdrageverminderingen is vervangen door de telling in VTE en doordat anderzijds de hergroepering naar type bijdragevermindering is herzien en aangepast aan de typologie zoals die voor 2004 is voorzien.

De jaarbrochures lonen en bezoldigde periodes, bijdragen en studenten ondergaan geen al te grote wijzigingen.

Gezien de problematiek met betrekking tot de vestigingseenheden, zoals hierboven geschetst, zal de gele brochure 'Werkgevers en werknemers opgenomen in de sociale zekerheid – gedecentraliseerde statistiek (arbeidsplaatsen)' slechts in een beperkte vorm verschijnen voor de telling op 31 december 2003, en dit tegen midden 2005. De herneming van de volledige brochure zal gebeuren voor de telling op 31 december 2004 (voorzien tegen eind 2005). Van dan af wordt ook gewerkt aan

de integratie van de plaats van tewerkstelling in de andere brochures.

In de loop van 2005 zal ook gewerkt worden aan de integratie van bijkomende kenmerken binnen de bestaande brochures (bijvoorbeeld de verdeling naar paritair comité) en aan de integratie van verschillende gegevens (tewerkstelling, loon bijdragen, bijdrageverminderingen, ...) in één geheel. Ook de mogelijkheden tot exploitatie van het DIMONA-personeelsregister worden verder onderzocht.

Peter Vets
RSZ

Noten

1. Dit artikel is gebaseerd op de uiteenzettingen van Pierre Dmitrevsky en Peter Vets naar aanleiding van het colloquium onder dezelfde titel dat op 26 oktober 2004 werd gehouden in de gebouwen van de RSZ. Op de Website van de RSZ – rubriek statistieken – info beschikbaarheid, kunnen de verschillende presentaties van dit colloquium geraadpleegd worden.
2. Als startpunt is de personeelssituatie van 31 december 2003 gebruikt waarna via DIMONA alle wijzigingen aan het personeelsbestand worden geregistreerd
3. Het betreft hier enkel arbeidsongeschiktheid die niet het gevolg is van een arbeidsongeval of een beroepsziekte.
4. Het betreft de lesgevers waarvoor de Gemeenschapsinstellingen VIZO, IFAPME en ZAWM de werkgeversverplichtingen (als derde betalende) op zich nemen.
5. Door de invoering van de Kruispuntbank Ondernemingen is het vroegere handelsregister afgeschaft en zijn de verplichtingen die in het kader van het handelsregister bestonden overgenomen en aangepast in de wet op de Kruispuntbank.
6. Het betreft ondernemingen die tegelijk ook werkgever zijn en waarvoor (o.a. op basis van de jaarlijkse bevraging gedecentraliseerde statistiek) indicaties bestonden dat ze over meerdere vestigingseenheden beschikken)

Het oog wil ook wat

In de marge van de nieuwe release van de RSZ-brochures kondigt zich ook op het vlak van de presentatie en verspreiding van de statistische gegevens in de nabije toekomst een vrij belangrijke wijziging aan.

Reeds vanaf zijn ontstaan, is op de RSZ-website plaats gereserveerd voor pagina's met statistische gegevens. Deze pagina's bevatten momenteel, naast een korte algemene uitleg, een beschrijving van de door de directie voor statistiek gepubliceerde brochures, met mogelijkheid om bepaalde brochures elektronisch te consulteren en te downloaden.

Het is duidelijk dat – behalve de bijkomende service van het online beschikbaar stellen van gegevens onder elektronische vorm – de meerwaarde van de huidige situatie nog eerder beperkt is en dat er veel meer mogelijk is dan wat er momenteel wordt aangeboden.

Daarom wordt binnenkort de statistische pagina omgebouwd tot een volwaardige (sub)website met een eigen naam: Statweb. Hierbij wordt gekozen voor een meer logische opbouw die eenvoudig is in gebruik en overbodige en dubbele informatie bant. Informatie die elders op de RSZ-website of op externe websites aanwezig is, wordt niet meer herhaald, maar vervangen door links naar die bronnen.

De analyseronde is momenteel (oktober 2004) afgerond en het startschot voor de technische realisatie is gegeven. Bij het ontwikkelen van de verschillende tools wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van wijdverbreide software: in concreto betekent dit vooral het gebruik van de interactieve mogelijkheden van bijvoorbeeld Excel (waaronder On Line Analytical Processing (OLAP)). We hopen, mits het wegwerken van nog enkele technische problemen, in de loop van de eerste helft van 2005 de eerste resultaten zullen kunnen laten bewonderen op de website van de RSZ.